

УДК 811.133.1:378:172.15

АНАЛІТИЧНЕ ЧИТАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ НА УРОКАХ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

Голотюк О.В., к. пед. н.,
доцент кафедри романо-германських мов
Херсонський державний університет

Стаття присвячена особливостям роботи з автентичною літературою Франції та етапам навчання стилістичного аналізу художнього тексту на уроках французької мови. У статті розглядається аналітичне читання, як ефективний засіб патріотичного виховання студентів-старшокурсників на прикладі методичної розробки уроку з використанням фрагменту художнього тексту Альфонса Доде «Останній урок».

Ключові слова: патріотичне виховання, аналітичне читання, активне читання, урок французької мови, стилістичний аналіз, художній текст, етапи роботи.

Статья посвящена особенностям работы с аутентичной литературой Франции и этапам обучения стилистическому анализу художественного текста на уроках французского языка. В статье рассматривается аналитическое чтение, как способ патриотического воспитания студентов-старшекурсников на примере методической разработки урока с использованием отрывка новеллы Альфонса Доде «Последний урок».

Ключевые слова: патриотическое воспитание, аналитическое чтение, активное чтение, урок французского языка, стилистический анализ, художественный текст, этапы работы.

Golotyuk O.V. ANALYTICAL READING AS AN EFFECTIVE MEANS OF PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENTS ON LESSONS OF FRENCH LANGUAGE

The article is devoted to particularities of working with French literature in original and stages of teaching stylistic analysis at lessons of French. In article analytical reading is considered as an effective means of patriotic education of senior students. The subject study is methodology of analytical reading of a passage of story «The last lesson» by Alphonse Daudet.

Key words: patriotic education, analytical reading, active reading, lesson of French, stylistic analysis, artistic text, stages of work.

Відомо, що навчальні програми з іноземних мов забезпечують комплексний підхід до проблем комунікації та зберігають орієнтацію на досягнення триєдиної педагогічної мети: 1) опанування мовою; 2) оволодіння культурою країни, мова якої вивчається; 3) засвоєння методів комунікативної діяльності.

Кінцева мета навчання іноземних мов відповідає загальній меті навчання: а) здобуття знань; б) залучення до світової культури; в) формування особистості та громадянина [6, с. 122].

Ці загальні цілі включають оволодіння мовою, знання літератури і залучення до культури. Всі три цілі взаємопов'язані та однаково важливі. Викладачі іноземних мов звертають увагу студентів на значення тих творів, кожен з яких є носієм відповідних ідей, які характеризують певну епоху, кращим вираженням якої вони є.

Таке навчання демонструє взаємозв'язок між носіями основних моральних та культурних цінностей. Оскільки знання іноземної мови є необхідною умовою доступу до літературної скарбниці, для набуття індивідуальних та колективних знань, вони є основною передумовою для збагачення

словникового запасу та відповідають вимогам сучасного суспільства [6, с. 123].

Текстоцентричний принцип навчання іноземної мови створює можливості для використання різноманітних текстів виховного і повчального змісту. Через тексти (аналіз їх змісту) доцільно виховувати у студентів любов до рідного краю і своєї Батьківщини, повагу до національних традицій і символів народу, повагу до людей інших національностей, їхніх звичаїв і традицій.

Сучасна освіта потребує зростання ролі вчителя мови та літератури, як посередника між культурами різних етносів. Комунікативна спрямованість уроків іноземної мови надає вчителю широких можливостей у вихованні громадянської позиції, патріотизму, високих моральних якостей особистості. Учитель має продумати систему роботи над формуванням національно-патріотичної вихованості учнів упродовж вивчення поетичних, прозових і драматичних творів художньої літератури. Література будь-якого народу містить багатий матеріал для виховання почуття дружби, взаєморозуміння, працьовитості, патріотизму [8].

Гарною опорою у вихованні студентів є правильний підбір дидактичного матеріалу.

Тому для патріотичного виховання студентів на уроці зі спецкурсу французької мови пропонуємо вивчення уривку «Останній урок» Альфонса Доде, французького письменника XIX століття, твори якого як ніколи актуальні в наш час.

Звичайно, великі можливості забезпечує використання проблемного методу вивчення творів французької літератури, що має базуватися на основі взаємодії, діалогу, в ході якого студенти вчать критично мислити, вирішувати складні проблемні питання на основі аналізу обставин і відповідної інформації, висловлювати власні думки, приймати рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися на уроках французькою мовою. Таким чином, проблемне навчання найповніше відповідає завданням розвитку творчого мислення студентів. Суть такого навчання полягає в пошуковій діяльності студентів, яка починається з постановки питання, розв'язання проблем і проблемних зауважень, закладених у навчальних програмах і підручниках, проблемному викладі й поясненні знань учителем, у різноманітній самостійній роботі студентів [6, с. 132].

Такий метод призводить до того, що студенти з великою зацікавленістю опановують навички спілкування, які дозволять їм у майбутньому аргументовано відстоювати свою точку зору та вміти погоджуватися з переконливими доказами інших. Цей підхід стимулює активну діяльність студентів у процесі навчального заняття, змушує їх робити свідомий вибір у визначенні своєї громадянської позиції [8].

Відомо, що читання є засобом навчання інших видів мовленнєвої діяльності: аудіюванню, монологічному та діалогічному мовленню, сприяє формуванню фонетичної, граматичної та лексичної компетенції на уроках іноземної мови [5, с. 106].

Вирізняють дві форми читання: аналітичне та швидкісне. Аналіз навчально-методичних матеріалів дозволяє виявити той факт, що аналітичне читання має таку мету: детальне вивчення будови тексту та його інтерпретація і може застосовуватися за різних об'ємів тексту: а) щодо коротких текстів читання буде методичним; б) щодо довгих текстів читання дозволяє розглянути текст як єдине ціле. Швидкісне читання є вільним видом читання, який розвивається на уроці та поза уроком, аби виявити бажання читати в учнів, у яких ще не сформовані вміння й навички. Документальне читання сприяє кращому розумінню творів, які вивчаються, допомагаючи, таким чином, інтерпретації текстів [6, с. 123].

На старших курсах навчання французькій мові аналітичне читання сприяє розвит-

ку навичок та вмінь коментувати художній текст, чому допомагають дисципліни «Література Франції», «Спецкурс із французької літератури», «Інтерпретація художнього тексту» та «Стилістика французької мови».

Аналітичне читання не може розглядатися як самоціль. Це всебічний аналіз тексту, який підпорядкований загальному завданню: він підводить студента до літературного перекладу, допомагає розібратися в стилістичних прийомах автора, полегшує практичне засвоєння лексики [3, с. 5].

Для набуття комунікативної компетенції у методиці викладання іноземних мов використовують різні форми переказу. Однією з форм передачі змісту художнього тексту на старших курсах навчання французької мови є стилістичний аналіз, оскільки при переказі художнього тексту студенти мають приділити увагу розкриттю не лише змісту уривка, а й задуму автора, пояснити вибір лексики, стилістичні прийоми письменника, висвітлити ряд питань граматичного характеру.

На заняттях зі спецкурсу з французької літератури аналітичне читання розпочинається з читання самого тексту (фаза активного читання. Цей термін широко використовується французькими методистами, що включає не тільки читання мовчки або вголос, але й пошук у словниках лексики, необхідної для повного розуміння тексту) [7, с. 6]. У подальшій роботі з фрагментом приділяється увага коментуванню тексту (його інтерпретація) та складання стилістичного аналізу художнього тексту за планом.

Таким чином, робота з аналітичного читання художнього тексту з метою проведення його стилістичного аналізу включає три основні етапи: 1) активне читання; 2) коментування; 3) стилістичний аналіз.

1. На цьому етапі долаються мовні труднощі сприйняття тексту й труднощі розуміння його змісту. Викладач пропонує завдання, а студенти самостійно шукають та опрацьовують незнайому лексику. Під час пошуку головної інформації тексту студенти аналізують функціональні типи висловлювань, що використовуються у тексті, відбувається перевірка розуміння раніше вивченого лексичного й граматичного матеріалу, аналізуються незвичні для студентів автентичні форми, лінгвокраїнознавчі реалії, формуються змістовні орієнтири для подальшої роботи зі змістом тексту; а також долаються можливі труднощі розуміння шляхом застосування прийомів опрацювання техніки читання й вибіркового перекладання окремих фрагментів тексту.

На початку роботи з текстом Альфонса Доде «Останній урок» [9, с. 30–34] про-

понуємо перше дотекстове завдання проблемного методу:

Lisez le texte, tâchez de le comprendre, trouvez le lexique, expliquez la signification des unités lexicales telles que: le premier mot, les Prussiens faisaient l'exercice, les mauvaises nouvelles, les rîquisitions, dans la petite cour de M. Hamel, je comptais sur tout ce train, mon petit Franz, M. Hamel, qui passait et repassait, sa belle redingote verte, un vieil abîcîdaire mangî aux bords, l'ordre est venu de Berlin de ne plus enseigner que l'allemand dans les îcoles de l'Alsace et de la Lorraine...

Перший етап дає відповіді на головні ключові питання: Хто? Де? Коли? Викладач запитує: 1. Qui est le hîros principal? 2. Oî se passe l'action du rîcit ? 3. De quelle îpoque de l'histoire de la France s'agit-il dans ce texte ? 4. Pourquoi l'ordre est-il venu de Berlin de ne plus enseigner que l'allemand dans les îcoles de l'Alsace et de la Lorraine ? 5. Qu'est-ce qui s'est passî avec le territoire de ces deux rîgions de la France a la fin du XIXe siicle ? 6. Et auparavant ?

У процесі активної роботи з текстом студенти пояснюють та розкривають зміст лексичних одиниць, визначених у першому завданні.

2. На другому етапі насамперед здійснюється перевірка повного розуміння тексту за допомогою таких запитань:

Questionnaire

1. Pourquoi le garçon avait-il peur d'aller a l'îcole ? 2. Quel îtait le devoir a domicile pour cette lezon ? 3. Franz, îtait-il prkt a la lezon ? 4. Quelle saison est dîcrite dans ce rîcit ? 5. Quel temps faisait-il ? 6. De quoi s'occupaient les Prussiens ? 7. En passant par la mairie qu'est-ce que le garçon remarqua ? 8. Depuis deux ans quelles nouvelles sont venues de la mairie ? 9. D'habitude comment îtait le maotre? (sîvire, bon, aimable). 10. Et ce jour-la, comment îtait-il ? 11. Comment M.Hamel îtait-il vktu ce jour-la ? 12. Quand portait-il ces vktements ? 13. Qui îtait assis encore a la lezon ce jour-la ? 14. Qu'est ce que le vieux Monsieur Hauser avait apportî avec lui ? 15. Comment îtait cet abîcîdaire ? 16. Quel ordre îtait venu de Berlin ? 17. Quand arriverait le nouveau maotre ? 18. Pendant le monologue triste du maotre que Franz regrettait-il ? 19. Comment îtaient les livres pour Franz auparavant ? 20. Et ce jour-la, comment les trouvait-il ? 21. Le garçon comprit-il enfin pourquoi M.Hamel avait mis ses beaux habits de dimanche ? 22. Le garçon comprit-il enfin pourquoi les vieux du village îtaient venus s'asseoir au bout de la salle ?

Подальша робота на етапі коментування тексту має супроводжуватися активною

навчальною діяльністю студентів. Студенти виконують завдання, пов'язані з наступним переказом змісту, завдання на визначення характеристики героїв та взаємодії персонажів, завдання на оцінку їх поведінки, робити нотатки в опорному конспекті плану до майбутнього стилістичного аналізу тексту.

Таким чином, на етапі коментування перевіряється ефективність використання в процесі активного читання запропонованих на першому етапі орієнтирів сприйняття тексту студентами, здійснюється контроль розуміння змісту й використаних у фрагменті мовних і мовленнєвих засобів.

3. На етапі стилістичного аналізу рекомендуємо виконання самостійного творчого письмового завдання за планом, оскільки основні моменти було опрацьовано на попередніх етапах. Стилiстичний аналіз слiд робити за певним планом. Приклад плану стилістичного аналізу подано у навчальному посiбнику «Стилiстика французької мови» [4, с. 15–16].

1. Повiдомлення щодо автора (коротка бiографiя [3, с. 21–22], основнi етапи творчостi, свiтогляд, головнi твори, визначення мiсця дослiджуваного уривку в творчостi автора, короткий виклад тексту; la biographie de l'îcrivain en bref, les îtapes fondamentales de son ñuvre, sa conception du monde) [1, с. 76–77].

2. Головнi герої та їх характеристика (Les hîros principaux et leur caractîristique) [3, с. 22–23].

3. Головна iдея тексту (L'idîe maotresse du texte) [3, с. 23].

4. Визначення мовного стилю та форми висловлювання (La dîfinition du style et de la forme de la narration) [4, с. 18–19].

5. Характеристика лексики фрагменту, що аналізується (лексичний аналіз; La caractîristique lexicale du fragment) [3, с. 32–33].

6. Характеристика стилістичних засобів, що використовуються автором (стилiстичний аналіз: La caractîristique des moyens lexicaux utilisîs par l'auteur) [4, с. 121–122].

7. Характеристика граматичних засобів (граматичний аналіз; La caractîristique des moyens grammaticaux (l'analyse grammaticale) [3, с. 32].

8. Оцiнка з пiзнавальної, естетичної, виховної точки зору; власна думка щодо прочитаного тексту з використанням поданих клiше (L'apprîciation du texte du point de vue cognitif, esthîtique, îducatif ; prîsenter votre opinion sur le fragment lu (a mon avis, quant a moi, ce texte joue un grand rîle, je pense que ..., cette oeuvre m'a plu / ne m'a pas plu , ce texte nous apprend a ktre / a ne pas ktre comme...) [3, с. 27] .

Опрацювавши всі пункти плану, студенти переходять до складання стилістичного аналізу тексту.

На другому етапі роботи з текстом студенти визначили, що дія розповіді відбувається в 1871 році. Після поразки Франції у франко-прусській війні території Ельзасу та Лотарингії належать Німеччині. В Ельзас приходять німці, наводять свої порядки та встановлюють свої правила. Одне з них – заборона на вивчення французької мови у школах. Головний герой тексту, хлопчик Франц, іде до школи зі страхом, оскільки він не вивчив правило з граматики. Але він дізнається, що цей урок є останнім згідно з наказом із Берліну, що забороняє вести уроки французькою мовою. Хлопець усвідомлює, що це дійсно останній урок рідної мови в його житті та відчуває жаль та сум, тому що раніше навчання було для нього нудним, а тепер старі посібники для нього стали рідними, він розуміє, як багато він міг би ще пізнати. Щодо вчителя, то це є дійсно трагедія, оскільки це не тільки останній урок французької, а й останній урок у його житті. Незважаючи на небезпеку та ризикуючи життям, він бере крейду та пише на дошці: *Vive la France !!!* – Хай живе Франція!!!

На етапі підготовки до стилістичного аналізу при коментуванні та розкритті пунктів плану викладач підводить студентів до визначення головної ідеї тексту. Головний герой зрозумів, що вчитель для нього є прикладом, взірцем любові до рідної мови. Письменник через любов до рідної мови показує любов до рідного краю та своєї батьківщини. Таким чином, ідея патріотизму у творчості Альфонса Доде є дуже важливою для виховання підростаючого покоління. І з огляду на проблеми сьогодення у нашій країні викладач проводить паралель

із вихованням патріотизму в українських підлітків.

Отже, вивчення літературних творів видатних французьких письменників сприяє осмисленню фундаментальних цінностей культури та формуванню патріотичної моралі нашої молоді, а аналітичне читання автентичної літератури Франції являє собою ефективний засіб патріотичного виховання студентів-старшокурсників.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Голотюк О.В. Література Франції / Голотюк О.В. – Херсон: Айлант, 2008. – 164 с.
2. Голотюк О.В. Збірник тестових завдань із практики УПМ французької мови [для студентів III–IV курсів денної форми навчання за спеціальністю «ПМСО. Мова і література (французька, англійська)»] / О.В. Голотюк. – Херсон: Айлант, 2008. – 84 с.
3. Голотюк О.В. Інтерпретація тексту / О.В. Голотюк. – Херсон: Айлант, 2011. – 76 с.
4. Голотюк О.В. Стилїстика французької мови. (Навчальний посібник для студентів-філологів вищих закладів освіти). Рекомендовано МОН / О.В. Голотюк. – Херсон: ХДУ, 2013. – 140 с.
5. Голотюк О.В. Читання як засіб навчання інших видів мовленнєвої діяльності та мовних аспектів на уроках французької мови // Педагогічні науки: зб. наук. пр. – Вип. LVI. Херсон: Вид-во ХДУ, 2010. – С. 102–107.
6. Голотюк О.В. Підготовка вчителів іноземних мов в університетах Франції: монографія. – Херсон: Айлант, 2009. – 224 с.
7. Драненко Г.Ф. Français, niveau avancé DALF : підруч. для вищ. навч. закл. – К.: Ірпінь: ВТВ «Перун», 2002. – 232 с.: іл.
8. Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/.../patriotichne-vix-metodichni-19-...>
9. От Рабле до Триоле / Составление, примечания и упражнения З.Я. Давидюк, Е.М. Сигаловой. – М.: Рольф, 2001. – 240 с., с илл. (Клуб иностранных языков). – (Домашнее чтение).